

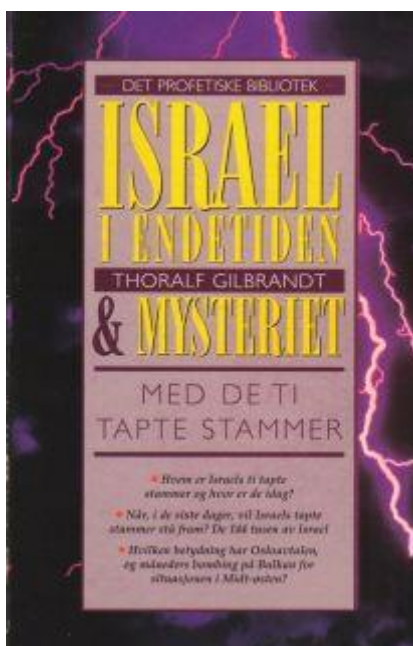
Kjent norsk pinse-evangelist oppdager Israels 10 Tapte Stammer

Anmeldelse af Thoralf Gilbrandts bog ”*Israel i endetiden & mysteriet med de ti tapte stammer*” (1999)

Af Mikkel Stjernholm Kragh

I 1999 udgav den anerkendte norske pinseprædikant- og forfatter Thoralf Gilbrandt bogen *Israel i endetiden & mysteriet om de ti tapte stammer*, hvor han skrev, at de germanske og keltiske folkeslag i Europa til dels var efterkommere af Israels ti fortabte stammer.

Thoralf Gilbrandt (1919-2006) var en fremtrædende skikkelse i den norske pinsebevægelse. Han var bl.a. hovedredaktør af *Illustrert Norsk Bibelleksikon* (1965-1969) og *Norsk Bibel* (1988), en ny Bibeloversættelse. Gilbrandt nød anerkendelse i alle norske frikirkelige kredse og også i mange statskirkekredse.¹[ii](#)

Jøderne

De første 2/3 af bogen handler om jøderne, som Thoralf Gilbrandt mente udgør Juda og som han virkede nærmest ubetinget loyal overfor. Det var kun forholdsvis få medlemmer af de ti stammer, der tilsluttede sig Juda, men det mener Gilbrandt ikke har noget at gøre med opfyldelsen af profetierne om Israels og Judas forening beskrevet bl.a. i Esajas 11:11-12.¹[ii](#)

Nutidens jøder er imidlertid ikke kun efterkommere af Judas stamme. I 125 f.Kr. blev Edom erobret af kong Johannes Hyrkanus af Juda, der tvang edomitterne til at blive jøder, hvorefter edomitterne blev integreret i det jødiske folk.¹[ii](#) I det 8. eller 9. århundrede e.Kr. konverterede størstedelen af det turkiske folk khazarerne i Øst-

Europa til jødedommen. Efterkommerne af khazarerne udgør i dag de ashkenaziske jøder, der udgør ca. 80% af verdens jøder. Desuden er utallige mennesker af andre nationaliteter konverteret til jødedommen lige siden dronning Esthers tid (Esther 8:17). Shlomo Sand, professor i historie ved Tel Aviv University, mener i bogen *How and When the Jewish People Was Invented* (2008), at nutidens jøder slet ingen genetisk forbindelse har til jøderne fra Det Ny Testamente.¹^[iv] Men det er bestemt en overdrivelse.

Jødedommen

Den jødiske religion beskrev Thoralf Gilbrandt som "en amputert form av Israels åbenbaringsreligion."¹^[v] Han skriver også, at kristne ikke bør "forherlige en vantro jødedom".¹^[vi]

Gilbrandt skriver også fuldstændig korrekt, at jøder kun kan blive frelst ved at blive kristne. Efter Kristus blev jødedommen til en "antimesiansk bevægelse"¹^[vii] og Talmud "vaksinert jødene mod kristendommen"¹^[viii], men samtidig mener Gilbrandt, at Talmud i dag har mistet sit greb om størstedelen af det jødiske folk. Tidligere blev jøder, der bekendte Jesus som Messias udstødt af fællesskabet, men sådan er det ikke længere. Ifølge Gilbrandt anerkender jøderne som folk ikke kristne jøder (messianske jøder), men de respekterer dem derimod.¹^[ix]

Mange pro-jødiske kristne benægter fuldstændig, at det var jøderne, der var skyldige i Kristi korsfæstelse. Men, skriver Gilbrandt, det er fuldstændig forkert og i strid med Det Ny Testaments klare ord.¹^[x]

Profetier om Israels ti fortabte stammer

Gilbrandt slår fast, at Israels ti fortabte stammer i dag eksisterer som særskilte folkeslag, og at de ikke er en del af det jødiske folk:

*"De som hevder det syn at Israels ti stammer har druknet i verdens folkehav og har ophørt å eksistere, har selve Skriften imot seg."*¹^[xi]

Israel skulle blive til "en mengde folk" og "det kan også synes å antyde at fra disse tolv stammer vil store nasjoner oppstå."¹^[xii] Om Moses' profeti til stammerne Efraim og Manasse i 5. Mose 33:17 skriver Gilbrandt, at det "lover dem et herredømme over alle folk som vil rekke like til jordens ender".¹^[xiii] Profetierne om Efraim og Manasse passer perfekt på hhv. de britiske nationer og USA, der har været verdens førende nationer de sidste 200 år.

Gilbrandt kommenterer talrige andre Bibel-profetier, der bl.a. siger, at Israels ti stammer ville komme til tro på Messias og at deres israeltiske identitet ville være ukendt for dem selv og verdens folk.

Dans stamme

I kapitel 22 (s. 167-169) skriver Gilbrandt om Dans stamme. Mange traditioner har beskrevet Dans stamme som en stamme af søfarer, der udvandrede allerede før Exodus fra Egypten til bl.a. Grækenland, hvor de israeltiske danitter bl.a. blev kendt som den græske stamme danaiderne. Den trojanske krig bliver af nogle opfattet som en krig mellem to grene af Dans stamme: grækerne/danaoy ledet af Agamemnon mod dardanoiderne i Troja.

Den apokryfe 1. Makkabæerbog kap. 12 beskriver en korrespondence mellem kongen af Sparta (spartanerne blev også kaldt lakedaimoniere) og jødernes ypperstepræst i Jerusalem, hvor spartanerne skriver, at de var beslægtede med jøderne. Jøderne svarede, at det vidste de udmærket. Spartanerne var sandsynligvis af Dans stamme, hvilket også passer, da både spartanerne og Dans stamme var kendt som seje krigere.

Deportationen af Israels ti stammer

Den første store deportation af israelitter af de ti stammer fandt sted efter, at Assyrien invaderede Nordriget Israel ca. år 732 f.Kr og deporterede stammer fra det nordlige Israel og de 2½ stamme øst for Jordan-floden:

"I kong Peka af Israels dage kom assyrerkongen Tiglat-Pileser og indtog Ijon, Abel-Bet-Ma'aka, Janoa, Kedesj, Hazor, Gilead og Galilæa, hele Naftalis land, og førte indbyggerne bort til Assyrien."
(2. Konge 15:29)

"Da æggede Israels Gud assyrerkongerne Puls og Tiglat-Pilnesers sind, så han slæbte dem bort, rubenitterne, gaditterne og Manasses halve stamme, og bragte dem til Hala, Habor, Hara og Gozanfloden, hvor de er den dag i dag." (1. Krønike 5:26)

Resten af de ti stammer blev deporteret efter, at assyrerne invaderede resten af Nordriget Israel og indtog hovedstaden Samaria i 721 f.Kr. Det beskrives i 2. Kongebog 17, at assyrerne deporterede praktisk talt alle israelitterne til egne i den nordlige del af det assyriske storrige:

"Assyrerkongen drog op og besatte hele landet; han rykkede frem mod Samaria og belejrede det i tre år; og i Hoseas niende regeringsår indtog assyrerkongen Samaria, bortførte Israel til Assyrien og lod dem bosætte sig i Hala, ved Habor, Gozans flod, og i Mediens byer." (2. Konge 17:5-6)

Grunden til, at Israel blev deporteret, var, at efter at de ti stammer havde løsrevet sig fra Davids kongeslæggt i Jerusalem, der fortsatte med at herske over Sydriget Juda, var Israel faldet fra JHWH og havde dyrket andre guder:

"Derfor blev HERREN såre fortørnet på Israel og drev dem bort fra sit åsyn, så der ikke blev andet end Judas stamme tilbage. Men heller ikke Juda holdt HERREN deres Guds bud, men fulgte de skikke, Israel havde indført. Derfor forkastede HERREN hele Israels slægt, ydmygede dem, gav dem til pris for røvere og stødte dem til sidst bort fra sit åsyn. Thi da Israel havde revet sig løs fra Davids hus og gjort Jeroboam, Nebats søn, til konge, drog denne Israel bort fra HERREN og forledte dem til en stor synd; og israelitterne vandrede i alle de synder, Jeroboam havde begået, og veg ikke derfra, så at HERREN til sidst drev Israel bort fra sit åsyn, som han havde sagt ved alle sine tjenere profeterne; og Israel måtte vandre bort fra sit land til Assyrien, hvor det er den dag i dag." (2. Konge 17:18-23, mine understregninger)

Disse citater fra den Hellige Skrift fastslår, at det praktisk talt var hele befolkningen i Nordriget Israel, der blev deporteret. Tilbage blev kun Sydriget Juda, der bestod af Judas stamme, Benjamins stamme og en stor del af Levis stamme, da mange af levitterne var vandret til Sydriget efter at de ti stammer løsrev sig og kong Jeroboam startede en falsk religion (2. Krønike 11:13-14). Enkelte familier af de ti stammer sluttede sig gennem tiden til Sydriget Juda, hvorfor man f.eks. møder ét medlem af Israels ti stammer i Det Ny Testamente – *men også kun ét individ!* – nemlig profetinden Anna af Asers stamme (Lukas 2:26). Thoralf Gilbrandt fastslår, at det kun drejede sig om "forholdsvis få" individer af de ti stammer, der sluttede sig til Juda.¹[\[xvi\]](#)

Israels ti stammers nye navne

I kapitel 23 begynder Gilbrandt at fortælle om Israels fortabte stammers vandringer. Den apokryfe 4. Ezras bog kap. 13 beskriver, hvordan at deporterede israelitter af de ti stammer vandrede til et "fremmed land", på hebraisk "Ar-Serets",¹[\[xvi\]](#) hvilket andre, skriver Gilbrandt, har identificeret som Serets-floden i Rumænien. Denne apokryfe bog viser desuden, at jøderne efter deres hjemkomst fra Babylon anså de ti stammer for fortabte.¹[\[xvii\]](#)

Kimmerere

Efter deportationen fra Israels land blev de ti stammer ikke længere kaldt under navnet Israel, fordi Israel betyder "en hersker med Gud", og de var jo netop blevet deporteret, fordi de havde tilbudt falske afguder. Et af de navne, de ti stammer blev kendt under, var "Bet Omri", altså "Omris Hus" efter den afgudsdyrkende Kong Omri af Israel. "Bet Omri"-folkets navn kom senere til at blive udtalt "kimmerere":

*"Det ene af disse navn er Bet Omri, Omris hus/slekt/folk. I Israel blev navnet uttalt Gomri, på assyrisk ble det så Bet Kumri. Omri var Nordrikets sjette konge, han var verre enn alle som hadde vært før ham. 1.Kong.16:25. Det samme gjelder det dynasti som fikk sitt navn etter ham, særlig hans sønn Akas. Omris navn forekommer på den Sorte Obelisk og på Tiglat-Pilesers seiersskrift. Assyrerne nevnte Israel etter kongeættens navn som Kumris land og Kumris folk. Navnet Omri, slik det ble brukt av assyernerne og andre av Østens folk, ble uttalt på nokså forskjellig vis, så som Gumri, Cymri, Gimri, Gimira osv. Omri eller Kumri blir opphav til det assyriske Gimeri, som igjen har som ekvivalent det greske Kimmerioy, senere på flere språk kimerianere."*¹[\[xviii\]](#)

Hebraiske skribenter har oplyst, at Omris hedenske præster bar en sort dragt. Det er sandsynligvis grunden til, at Sortehavet i oldtiden også var kendt under navnet det "Kimmeriske Hav".¹[\[xviii\]](#)

Skytere

Et andet navn, som de ti stammer blev kendt under, var "Isaks Hus", der senere kom til at blive udtalt "skytere" og senere igen "saksere".

"Et annet navn som de bortførte israelere [sic] må ha tatt med seg var Isaks hus. Dette navnet ble i tiden før bortførelsen brukt av profeten Amos om Nordriket Israel. (Am.7:16) På assyrisk språk blir Isaka eller Saka/Sakka avledet til Iskuza, senere Skuza, som i sin greske form er blitt til Skuthae eller Skytere. Den greske historieskriver Herodot, (484-

424 f.Kr.) 'Historiens far', sier at de folk som assyrerne kalte Sakka, av grekerne ble kalt skytere. (VII-64) De forskjellige navneformer går igjen på en rekke språk."1^[xix]

Dette blev bekræftet efter fundet af Behistun-inskriptionen i Persien, som Henry Rawlinson dechiffrerede i 1851. Behistun-inskriptionen er på tre sprog: persisk, elamitisk (susisk) og babylonsk og beskriver de folk, som Kong Darius den Store af Persien herskede over. Blandt folkene er *sacæ* i Centralasien. På persisk og elamitisk bliver de kaldt Sakka, men på babylonsk *Gimiri*. En anden af Darius' tresproglige inskriptioner, der findes på en guldplade på British Museum, bekræfter dette. Her skriver Darius, at hans rige strækker sig fra Skytien til Kush (Etiopien) og fra Indien til Sardes. "Skytien" bliver på persisk og elamitisk kaldt *Har Sakka*, på babylonsk *Har Gimira*.1^[xxi]

Gilbrandt mener, at mens de ti stammer var i Assyrien og Medien, delte de sig i flere grupper, hvoraf nogle blev assimileret og kom til at udgøre en del af landet befolkning. Nogle af israelitterne forenede sig med parterne, selv om nogle mener, at israelitter ligefrem udgjorde selve grundstammen i dette folk, som selv ikke Rom kunne besejre.

Kong Esarhaddon af Assyrien (hersker 681-669 f.Kr.) skriver i sine krøniker om sine krige mod de gimeriske (kimmeriske) flygtninge, som assyrerne tidligere havde hersket over, men som havde gjort oprør og løsrevet sig. Assyrerne kunne ikke underlægge sig kimmererne/skyterne, hvorfor kimmererne/skyterne i stedet blev Assyriens allierede. I alliancen med Assyrien blev skyterne nu til en stærk nation, en position som de bevarede indtil Nineves fald i 612 f.Kr. og Assyriens fald i 609 f.Kr. Derefter kom skyterne under stærkt pres fra mederne, og før år 600 f.Kr. begyndte skyterne at vandre nordpå gennem Dariel-passet i Kaukasus-bjergene ind på de russiske stepper. Arkæologien bekræfter dette, fordi de tidligste skytiske grave i det sydlige Rusland er fra ca. 580 f.Kr. Dermed begynder skyternes historie i Europa. Skyterne øst for det Kaspiske Hav blev derimod drevet endnu længere ind i Asien.1^[xxii]

Israels ti stammer i Asien, Afrika og Nordamerika

Gilbrandt nævner dernæst forskellige legender om, at israelitter af de ti fortabte stammer vandrede til og blev assimileret blandt indbyggerne i Kaukasus, Japan, Korea, Kina, Indien, pathanerne i Afghanistan, i Etiopien og de nordamerikanske indianere.1^[xxiii] Nogle af disse legender virker ikke troværdige.

Israels ti stammers indvandring i Europa

Når man søger efter Israels ti fortabte stammer, skal man ikke søge efter israelitter, der havde bevaret israelitisk kultur og religionstradition, mener Gilbrandt.1^[xxiii] Israels ti stammer dyrkede jo netop hedenske afguder. Det var jo selve årsagen til, at Gud lod dem deportere. Vi må heller ikke forvente, at det kun drejede sig om små grupper af israelitter, men derimod om hele stammer og nationer af en betragtelig størrelse. Gud havde lovet Abraham, Isak og Jakob, at deres efterkommere skulle blive "talrige som stjernerne og sandet ved havet", og før Israel blev deporteret sagde profeten Hoseas, at Israels ti stammer i deres eksil ville blive "talrige som sandet ved havet":

”Men israeliternes tal skal blive som sandet ved havet, der ikke kan måles eller tælles.” (Hoseas 1:10)

Gilbrandt skriver:

*”Dessuten finnes det visse historiske indikasjoner på at den israelske [sic] innvandring i Europa ikke skjedde i form av mer eller mindre isolerte grupper som ble oppslukt og gikk under i det europeiske folkehavet. Tvert imot kan meget tyde på at det her gjelder noe i retning av nasjonale forflytninger, faktisk små folkevandringer.”*¹[\[xxiv\]](#)

Anglo-Israel og British-Israel

Gilbrandt er ikke enig i selve Anglo-Israel- og British-Israel-bevægelsernes teologi, der ifølge Gilbrandt siger, at det kristne britiske imperium var en del af Kristi Rige, men af den grund forkaster han ikke alt fra Anglo-Israel og British-Israel.¹[\[xxv\]](#) Thoralf Gilbrandt har da tydeligvis også skrevet det meste af sin research angående de ti stammer i Europa af fra Anglo-Israel-, British-Israel- o.lign kilder, men uden at give nogen form for kildehenvisninger. Det er desuden nonsens, når Gilbrandt blankt afviser at europæiske kristne nationer ikke er en del af Kristi Rige, samtidig med at han uforbeholdent støtter den jødiske stat i Mellemosten, der med Gilbrandts egne ord er bygget en ”antimesiansk” (d.v.s. anti-kristen) religion, jødedommen.

Kimmererne bliver til kelterne

Israelitterne kendt som kimmerere blev fordrevet fra Lilleasien til landet ”Ar-Seret”, som sandsynligvis er omkring floden Seret i Rumænien, og forsvinder så fra historiebøgerne under navnet kimmerere. Samtidig dukker kelterne op i nogenlunde de samme områder, hvor kimmererne forsvandt.

*”Dette er så en av årsakene til at en del historikere anser de to for å være ett og samme folk. Kelterne, dette nye kulturbærende og kulturskapende folk i Europa, hadde israelsk [sic] opprindelse.”*¹[\[xxvii\]](#)

Gilbrandt mener dog ikke, at kelterne var identiske med israelitter, men at de israelitiske kimmerere blev en del af kelterne.

*”Nå må nok ikke dette oppfattes slik at de store keltiske folkevandringer som i lang tid skyllet over Europa besto av israelere [sic]. Selv om det fantes en israelsk [sic] kjerne i dette folket som plutselig sto fram, så gjelder det utvilsomt et blandingsfolk, Kimrerne har forenet seg med de lokale befolkninger der de dro fram.”*¹[\[xxviii\]](#)

Kelternes israelitiske oprindelse bekræftes også af ”the Declaration of Arbroath” fra 1320, hvor de skotske nationalister skriver til paven, at deres forfædre var kommet fra det Store Skytien gennem Middelhavet og ud gennem Herkules’ Søjler (Gibraltar). Efter lang tids ophold i Spanien, hvor de kæmpede mod fjendtlige stammer, drog de så til Skotland, hvor de gjorde sig til herrer over landet.¹[\[xxviii\]](#)

Skyterne bliver til germanerne

Mens at kimmererne udviklede sig til kelterne, blev skyterne, den anden gruppe af de ti stammer, til germanerne. Det skytiske rige ekspanderede gennem det sydlige Rusland og Ukraine til det nordøstlige Balkan. Skyterne angreb ofte Persien, hvilket

fik Kong Darius I af Persien til at angribe skyterne i 515 f.Kr. Darius angreb gennem Trakien på Balkan, men skyterne trak sig tilbage ved, som de første i historien, at bruge "den brændte jords-taktik". Herodot skriver, at skyterne boede ved det nordlige hav, hvilket må være Østersøen. Hvor trak skyterne sig tilbage til, spørger Gilbrandt? Og hvordan kan det være, at dette mægtige og højtstående kulturfolk pludselig forsvinder ud af historiens lys?¹[\[xxix\]](#)

Gilbrandt skriver, at skyterne blev til germanerne. Den græske geograf Strabo (64 f.Kr.-21 e.Kr) skriver, at de "ægte skytere" af romerne blev kaldt for "germanere", fordi "germani" (genuin) betyder ægte på latin. Den romerske geograf Plinius den Ældre (29-79 e.Kr.) skriver, ifølge nogle oversættelser, at "Skyternes navn er over alt forandret til sermatere og germanere." (Naturhistorie IV, 12)¹[\[xxx\]](#)

Den norske historiske skole

Den såkaldte "norske historiske skole" mener, at urgermanerne er indvandret fra Rusland:

*"For å komme videre, skal vi slå følge med de tre berømte foregangsmenn i norsk historieskrivning, grunnleggerne av 'Den norske historiske skole'. Det vil si Gerh. Schøning (1722-80), Rudolf Keyser (1803-64) og den største av dem alle, norsk historieforsknings fremste navn, P.A. Munch (1810-63). Alle tre hevdet teorien om Norges innvandring og bebyggelse nord fra, fra Russland. Dette er det som norske og islandske historiefortellere forfektet allerede omkring år 1200, noe som bare kan bygge på gamle overleveringer som ennå hadde sin plass i folkeminnet. Jfr. Salomons Leksikon."*¹[\[xxxii\]](#)

Gilbrandt beretter, at P.A. Munch skrev, at urgermanerne måtte have haft deres oprindelige hjem et sted i det mellemste Rusland ved Volga tæt på Ural, og at de derfra vandrede til Skandinavien:

*"Fra sitt urhjem i Russland har en stadig utvandring pågått. Til dels har vel utflytningen skjedd direkte mot vest, men faktisk taler meget for at hovedstrømmen har gått direkte over Østersjøen og Sør-Sverige. Dette gjelder særlig den sterke og folkerike Goterstammen som fikk sitt hovedsete i det sørlige Sverige og i Danmark. Disse har senere dratt tilbake over Østersjøen og etter hvert gjort seg til herrer over store deler av Europa. Jorandes tilkjennegir at goterne utleder sin herkomst fra Skandje (Skandinavia), og gengjir det gamle sagn om goternes utvandring derfra på tre skip under sin konge Berik. Den siste germanske utvandring fra Russland skjedde til Norge. Den kan til dels ha skjedd over land nord om Botnviden. Men det synes som om ferden hovedsakelig har skjedd til vanns. Først har en dratt mot nord på de store russiske elvene, deretter har en seilt mot sør langs den norske vestkysten og tatt landet i besiddelse."*¹[\[xxxiii\]](#)

Det er ikke kun disse norske historikere, der har skrevet, at skandinaverne indvandrede fra Rusland. Også den danske historiker Peter Friderich Suhm (1728-1798) og Sveriges mest berømte historiker Olof Rudbeck den Ældre (1630-1702) skrev ligesom islandske Snorre Sturlasson (1178-1241), at skandinaverne var indvandret fra "Tyrkland" syd for Kaukasus gennem Rusland til Skandinavien. Thor

Heyerdahl sporede tilmed nordboernes oprindelse til Aserbajdjan i *Jakten på Odin* (2002).

Alt i alt er Thoralf Gilbrandts bog storartet, fordi den viser, at germanerne og kelterne er efterkommere af Israel ti fortabte stammer

August 2010

Bibliografi

Thoralf Gilbrandt: *Israel i endetiden & mysteriet om de ti tapte stammer* (Skjetten, Norge: Hermon Forlag A/S, 1999)

Flavius Josephus: *The Complete Works of Josephus* (Grand Rapids, Michigan, USA: Kregel Publications, udateret)

Ilani, Ofri: *Shattering a 'national mythology'* (*Ha'aretz*, 21. marts, 2008):

<http://www.haaretz.com/general/shattering-a-national-mythology-1.242055> (hentet 13. juni, 2010)

http://www.jewishencyclopedia.com/view_page.jsp?artid=45&letter=E&pid=1 (hentet 13. juni, 2010)

http://no.wikipedia.org/wiki/Thoralf_Gilbrandt (hentet 20. aug., 2010)

^[ii] http://no.wikipedia.org/wiki/Thoralf_Gilbrandt

Israel i endetiden & Mysteriet om de ti tapte stammer, bagsiden.

^[iii] *ibid.*, s. 145.

^[iiii] *The Jewish Encyclopedia* vol. 3. Funk and Wagnalls. s. 40–

41. http://www.jewishencyclopedia.com/view_page.jsp?artid=45&letter=E&pid=1

Flavius Josephus: *Antiquities of the Jews* Bog xiii., Kapitel 9, §1. Fra *The Complete Works of Josephus*, s. 279.

^[iv] Anmeldelse af Shlomo Sands bog *How and When the Jewish People Was Invented* findes i Ofri Ilanis artikel *Shattering a 'national mythology'* (*Ha'aretz*, 21. marts, 2008):

<http://www.haaretz.com/general/shattering-a-national-mythology-1.242055>

^[v] *ibid.*, s. 103.

^[vi] *ibid.*, s. 104.

^[vii] *ibid.*, s. 100.

^[viii] *ibid.*, s. 98.

^[ix] *ibid.*, s. 39-40.

^[x] *ibid.*, s. 101.

^[xi] *ibid.*, s. 140.

^[xii] *ibid.*, s. 140.

^[xiii] *ibid.*, s. 143.

^[xiv] *ibid.*, s. 145.

^[xv] *ibid.*, s. 171.

^[xvi] *ibid.*, s. 171-172.

^[xvii] *ibid.*, s. 172.

^[xviii] *ibid.*, s. 172-173.

^[xix] *ibid.*, s. 173.

^[xx] *ibid.*, s. 174.

^[xxi] *ibid.*, s. 176-178.

^[xxii] *ibid.*, s. 179-212.

[\[xxiii\]](#) *ibid.*, s. 213.

[\[xxiv\]](#) *ibid.*, s. 213.

[\[xxv\]](#) *ibid.*, s. 216-217.

[\[xxvi\]](#) *ibid.*, s. 217.

[\[xxvii\]](#) *ibid.*, s. 217.

[\[xxviii\]](#) *ibid.*, s. 218.

[\[xxix\]](#) *ibid.*, s. 223-224.

[\[xxx\]](#) *ibid.*, s. 225-226.

[\[xxxi\]](#) *ibid.*, s. 227.

[\[xxxii\]](#) *ibid.*, s. 228.